

τριακόσιοι επίλεκτοι Σπαρτιάτες, οι γνωστοί με το όνομα ιππείς, ως τα σύνορα της Τεγέας. Λοιπόν, απ' όσους ανθρώπους γνωρίζουμε, μόνο αυτόν ξεπροβόδισαν τιμητικά οι Σπαρτιάτες.

VIII125. Είχε επιστρέψει απ' τη Σπάρτη στην Αθήνα, όταν ο Τιμόδημος από τις Αφίδνες, που ανήκε στην παράταξη των εχθρών του Θεμιστοκλή, αλλά σε τίποτε δεν είχε διακριθεί, λυσσώντας από φθόνο τα έβαζε με τον Θεμιστοκλή, καταγγέλλοντάς τον για την επίσκεψη στη Σπάρτη, πως τις τιμές που πήρε απ' τους Λακεδαιμονίους τις χρωστούσε στην Αθήνα κι όχι στην αξία του. Κι αυτός, καθώς οι κακολογίες του Τιμοδήμου δεν είχαν σταματημό, είπε: «Είναι όπως τα λες· ούτε εγώ θα έπαιρνα αυτές τιμές απ' τους Σπαρτιάτες αν ήμουν Βελβινίτης⁴⁶, ούτε εσύ, άνθρωπε, κι εσύ είσαι Αθηναίος».

Φθόνος για τη δόξα του Θεμιστοκλή

{Ο Μαρδόνιος που έμεινε στην Ελλάδα με μεγάλες δυνάμεις, για να επιχειρήσει την υποδούλωσή της, στέλνει στην Αθήνα το βασιλιά της Μακεδονίας Αλέξανδρο, με την πρόταση προς αυτούς είτε να φύγουν από την πόλη τους και να ζήσουν όπου θέλουν αυτόνομοι είτε να συμμαχήσουν μαζί του και να τους ξαναχτίσει τους ναούς που πυρπόλησε. Ο Αλέξανδρος τους προτρέπει να δεχτούν την πρόταση, γιατί δεν θα μπορούσαν ποτέ να καταβάλουν την τεράστια δύναμη του βασιλιά. Οι Λακεδαιμόνιοι, που πληροφορούνται τα κατέκαστα, σπεύδουν στην Αθήνα και ζητούν από τους Αθηναίους να μη γίνουν αιτία να υποδουλωθούν όλοι οι Έλληνες. Αναγνωρίζοντας τις θυσίες τους για την απόκρουση των Περσών, υπόσχονται να τους βοηθήσουν, επειδή για δυο χρονιές είχε καταστραφεί από τον πόλεμο η σοδειά της Αττικής.}

Νόμισμα του Αλεξάνδρου Α' της Μακεδονίας.
Θεωρείται ένα από τα ωραιότερα ελληνικά νομίσματα.

VIII143. Κι οι Αθηναίοι στον Αλέξανδρο έδωσαν την εξής απάντηση:

Απάντηση των Αθηναίων στον Αλέξανδρο

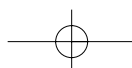
[...] «πήγαινε ν' αναγγείλεις στον Μαρδόνιο ότι οι Αθηναίοι λένε: όσο ο ήλιος θ' ακολουθεί τον ίδιο δρόμο που και σήμερα πορεύεται, αποκλείεται να κάνουμε συνθήκες με τον Ξέρξη⁴⁷, αλλά θα βγούμε αντίμαχοί του έχοντας τα θάρρη μας στους θεούς που πολεμούν στο πλευρό μας και στους ημιθέους, που εκείνος, αθεόφοβος πέρα για πέρα, πυρπόλησε τους ναούς και τ' αγάλματά τους. Κι εσύ από δω και μπρος μην εμφανιστείς μπροστά στους Αθηναίους μεταφέροντας παρόμοιες προτάσεις, κι ούτε, έχοντας την ιδέα πως προσφέρεις καλές υπηρεσίες, να μας παρακινείς να κάνουμε παλιανθρωπιές. Γιατί δε θέλουμε να σε βρει καμιά συμφορά⁴⁸ απ' τους Αθηναίους, ενώ είσαι πρόξενος και φίλος μας».

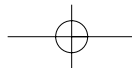
ἀπάγγελλε Μαρδόνιω ὡς Ἀθηναῖοι λέγουσι, ἔστ' ἂν ὁ ἥλιος
τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἴη τῆ περ καὶ νῦν ἔρχεται, μήκοτε ὁμολογήσειν ἡμέας Ξέρξη.

⁴⁶ **Βελβινίτης:** από τη Βέλβινα, το σημερινό βραχώδες νησάκι Άγιος Γεώργιος στα νότια του Σουνίου. Την ίδια ιστορία αναφέρουν σε διάφορες παραλλαγές και άλλοι αρχαίοι συγγραφείς.

⁴⁷ **ὄσο ο ήλιος... Ξέρξη:** η έκφραση συνιστά αυτό που ονομάζουμε «μοτίβο του αδυνάτου» και αποτελεί έναν τρόπο για να δηλώσει κανείς την απόλυτη, κατηγορηματική του αντίθεση. Προσέξτε την επιγραμματικότητα, την κατηγορηματικότητα και τη σαφήνεια της περήφανης απάντησης των Αθηναίων. Η ελευθερία δεν είναι ανταλλάξιμο αγαθό, δεν μπορεί ούτε καν να τεθεί σε συζήτηση. Γνωρίζετε παρόμοιες απαντήσεις στη διάρκεια της ελληνικής ιστορίας;

⁴⁸ **να σε βρει καμιά συμφορά:** οι Αθηναίοι απειλούν τον Αλέξανδρο, θεωρώντας προσβλητική τη στάση του, παρόλο που είναι φίλος και πρόξενός τους (επίσημος αντιπρόσωπός τους στη Μακεδονία και υπερασπιστής των συμφερόντων τους). Λίγο πριν από τη μάχη των Πλαταιών (βλ. σ. 89, περίληψη), ο Αλέξανδρος θα συναντηθεί και πάλι με τους Αθηναίους στρατηγούς και θα τους αποκαλύψει ότι ο Μαρδόνιος αποφάσισε επίθεση. Ο ίδιος εξηγεί γιατί μπήκε στον κίνδυνο αυτό: «Γιατί κι εγώ στην καταγωγή ανέκαθεν είμαι Έλληνας και δε θα ήθελα να βλέπω την Ελλάδα να χάσει τη λευτεριά της και να γίνει σκλάβο» (IX 45).

Απάντηση στους Λακεδαιμονίους

VIII144. Λοιπόν, αυτή την απάντηση έδωσαν στον Αλέξανδρο, ενώ στους απεσταλμένους της Σπάρτης την ακόλουθη: «Βέβαια, η ανησυχία των Λακεδαιμονίων μήπως κάνουμε συνθήκες με τους βαρβάρους ήταν απόλυτα ανθρώπινη· όμως σχεδόν πρέπει να ντρέπεστε γι' αυτό το φόβο σας, την ώρα που ξέρετε καλά το φρόνημα των Αθηναίων, ότι σε κανένα μέρος της γης δε βρίσκεται τόσο χρυσάφι, ούτε χώρα υπέροχη σε ομορφιά και γονιμότητα, που θα τα δεχόμασταν ως αντάλλαγμα του μηδισμού μας και της υποδούλωσης της Ελλάδας. Γιατί είναι πολλά και μεγάλα αυτά που μας εμποδίζουν να το κάνουμε αυτό, έστω κι αν το θέλαμε, πρώτα πρώτα και πάνω απ' όλα τα αγάλματα και οι ναοί των θεών που πυρπολήθηκαν κι έγιναν ερείπια, που μας υποχρεώνουν να πάρουμε τη μεγαλύτερη εκδίκηση που μπορούμε, και πολύ λιγότερο να συνομολογήσουμε συνθήκες μ' αυτόν που τα έπραξε· και κατόπιν ο ελληνισμός, ένας κόσμος που στις φλέβες του κυλά το ίδιο αίμα και που μιλά την ίδια γλώσσα κι έχει κοινά τα λατρευτικά κέντρα των θεών και θυσίες και συνήθειες ίδιες κι απαράλλαχτες⁴⁹ – η προδοσία όλων αυτών θα ήταν αίσχος για τους Αθηναίους. Και να ξέρετε καλά τούτο, αν τυχαίνει να μην το ξέρετε ως τώρα, όσο θα μένει ζωντανός έστω και ένας Αθηναίος, δεν θα κάνουμε συνθήκες με τον Ξέρξη ποτέ».

αὐτίς δὲ τὸ Ἑλληνικόν, ἐὼν ὁμαιμόν τε καὶ ὁμόγλωσσον, καὶ θεῶν ἰδρύματά τε κοινὰ καὶ θυσίαι ἡθεὰ τε ὁμότροπα, τῶν προδότας γενέσθαι Ἀθηναίους οὐκ ἂν εὖ ἔχοι.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Να συμπληρώσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, ώστε να δίνονται τα βασικά σημεία της ενότητας:

- Οι Έλληνες μετά τη ναυμαχία αφιερώνουν
- Ως προς το αριστείο.....
- Οι Λακεδαιμόνιοι.....
- Οι Αθηναίοι απαντούν στον Μαρόνιο.....
- Στην απάντησή τους προς τους Λακεδαιμονίους οι Αθηναίοι

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

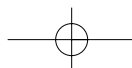
1. Να συζητήσετε τη στάση των άλλων Ελλήνων απέναντι στο Θεμιστοκλή.
2. Να γράψετε ένα σύντομο κείμενο για τις σκέψεις που σας δημιουργεί η απάντηση των Αθηναίων, αναφέροντας τις αξίες που εντοπίσατε στα λόγια τους.

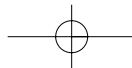
ΘΕΜΑΤΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗΣ – ΣΧΕΔΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ – ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

Να επιλέξετε ένα θέμα για συζήτηση ή εργασία από τα επόμενα, αφού οργανώσετε άξονες υποθεμάτων για μελέτη από μικρές ομάδες μαθητών. Οι ομάδες ανακοινώνουν στην τάξη τις εργασίες τους, τις συζητούν και γράφουν το τελικό κείμενο, που μπορεί να εμπλουτιστεί εικαστικά. Πληροφορίες θα βρείτε από την Ιστορία ή από άλλα μαθήματά σας, από τη Λαογραφία ή από το διαδίκτυο.

1. Οι επικοινωνίες στην αρχαιότητα και η σύγχρονη εξέλιξή τους.
2. Επεμβάσεις των θεών σε μάχες, όπως παρουσιάζονται στην παράδοση και σε λογοτεχνικά κείμενα.
3. Η επίδραση των περσικών πολέμων στη διαμόρφωση της εθνικής συνείδησης των Ελλήνων.

⁴⁹ ο ελληνισμός ... απαράλλαχτες: για πρώτη φορά στο χωρίο αυτό δηλώνονται τα κοινά χαρακτηριστικά της ελληνικής εθνικής ταυτότητας (όμαμο, ομόγλωσσο, ομόθησκο και κοινός πολιτισμός).

BIBΛΙΟ ΕΝΑΤΟ (ΙΧ)

ΚΑΛΛΙΟΠΗ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η μούσα Καλλιόπη

Ο Μαρδόνιος υποβάλλει νέες προτάσεις στους Αθηναίους και μετά την απόρριψή τους εισβάλλει στην Αττική, κυριεύει – για δεύτερη φορά μέσα σε δέκα μήνες – την Αθήνα, έρημη από τους κατοίκους της, καίει την Αττική και υποχωρεί προς τη Βοιωτία. Εκεί θα στρατοπεδεύσει στις όχθες του Ασωπού, κοντά στις Πλαταιές. Οι Σπαρτιάτες στέλνουν στρατό με επικεφαλής το βασιλιά Πανσανία. Η ελληνική δύναμη, που φθάνει τις 110.000 άνδρες, στρατοπεδεύει στις απέναντι όχθες του Ασωπού, στους πρόποδες του Κιθαιρώνα. Η σύγκρουση, που θα καθυστερήσει δέκα ημέρες, γιατί οι ιωνοί δεν ήταν ευνοϊκοί, θα γίνει τον Αύγουστο του 479 π.Χ. Τους Έλληνες θα ειδοποιήσει για την επικείμενη επίθεση του Μαρδονίου ο Αλέξανδρος της Μακεδονίας, φτάνοντας μέσα στη νύχτα, με κίνδυνο της ζωής του, στο ελληνικό στρατόπεδο. Τονίζοντας την κοινή ελληνική καταγωγή όλων, ζητάει από τους άλλους Έλληνες να βοηθήσουν και για την ελευθερία τη δική του και της χώρας του, όταν θα νικήσουν τους Πέρσες. Στη μάχη που δόθηκε το επόμενο πρωί, η περσική δύναμη συντρίβεται και μόνο τα απομεινάρια της θα επιστρέψουν στην Ασία, ενώ ο Μαρδόνιος θα ταφεί στη χώρα της οποίας ονειρεύτηκε να γίνει σατράπης και εναντίον της οποίας οδήγησε την πρώτη εκστρατεία των Περσών (492 π.Χ.) και έγκλεισε την τελευταία (479 π.Χ.). Ο Πανσανίας απορρίπτει με αποτροπιασμό την πρόταση κάποιου Αιγινήτη να ατιμάσει το νεκρό του Μαρδονίου, εκδικούμενος το θάνατο του Λεωνίδα. Οι Έλληνες, αφού μοιράστηκαν τα πλούσια λάφυρα, μεταφέρουν τον πόλεμο στην απέναντι πλευρά του Αιγαίου. Νικούν στη Μυκάλη τους Πέρσες και απελευθερώνουν τις ιωνικές πόλεις. Οι Σπαρτιάτες διαφωνούν με τη συνέχιση του αγώνα και επιστρέφουν, ενώ η ηγεσία των ελληνικών δυνάμεων περνάει στα χέρια των Αθηναίων, που κυριεύουν στον Ελλήσποντο το περσικό φρούριο της Σηστού (479 π.Χ.).

ΕΝΟΤΗΤΑ 17η

Η ΜΑΧΗ ΤΩΝ ΠΛΑΤΑΙΩΝ - ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΙΧ 61–64, 80–81

Θεματικά κέντρα

- Η μάχη
- Λάφυρα κι αφιερώματα

Εισαγωγικά στην ενότητα

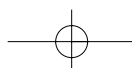
Το πρωί της 17ης Αυγούστου 479 π.Χ. το περσικό ιππικό αρχίζει την επίθεση. Η πίεση που δέχονται οι Λακεδαιμόνιοι είναι τέτοια, που ζητούν εσπευσμένα βοήθεια από τους Αθηναίους, οι οποίοι όμως πολεμούν με τους Θηβαίους και αδυνατούν να μετακινηθούν.

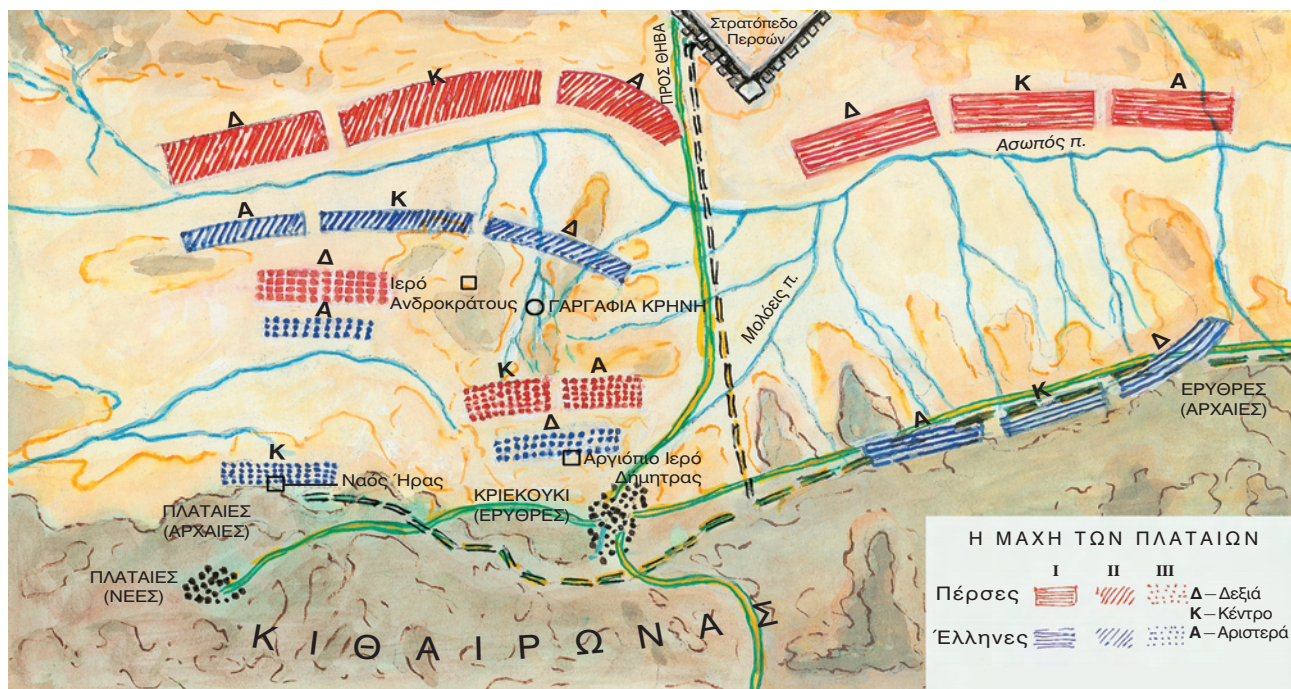
ΙΧ61. [...] Έτσι λοιπόν απέμειναν μόνοι τους οι Λακεδαιμόνιοι και οι Τεγεάτες¹ που η δύναμή τους, μαζί με τους ελαφρά οπλισμένους, ήταν πενήντα χιλιάδες οι πρώτοι, και τρεις χιλιάδες οι Τεγεάτες (γιατί αυτοί σε καμιά περίπτωση δεν αποχωρίζονταν απ' τους Λακεδαιμονίους)· κι έκαναν θυσίες, μια κι είχαν σκοπό να έρθουν στα χέρια με τον Μαρδόνιο και το στρατό που είχε μαζί του. Και να που οι θυσίες δεν έδιναν ενθαρρυντικά προμηνύματα και στο μεταξύ πολλοί απ' αυτούς σκοτώνονταν και πολλοί περισσότεροι τραυματίζονταν· γιατί οι Πέρσες έκαναν φράχτη με τα γέρρα² τους κι έριχναν

**Δύσκολες στιγμές
για τους Σπαρτιάτες**

¹ **οι Λακεδαιμόνιοι και οι Τεγεάτες:** συναποτελούσαν τη δεξιά πτέρυγα στη μάχη· ο αριθμός των Λακεδαιμονίων προκύπτει, αν υπολογίσουμε για καθένα από τους 5.000 Σπαρτιάτες επτά είλωτες ελαφρά οπλισμένους και για καθένα από τους 5.000 περίοικους έναν.

² **γέρρα:** μακρόστενες, ελαφρές ασπίδες από βέργες λυγαριάς καλυμμένες με δέρμα βοδιού. Οι Πέρσες σχημάτιζαν με τα γέρρα τους τείχος, για να προστατεύονται καθώς τόξευαν.

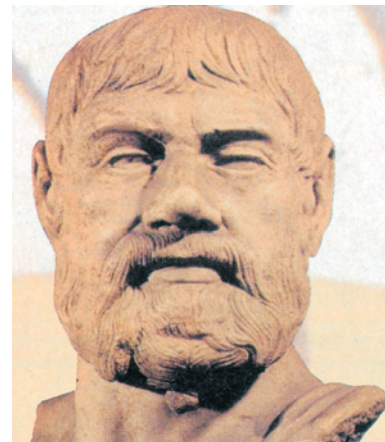
Πλαταιές: οι διαδοχικές (I,II,III) θέσεις των αντιπάλων πριν από την τελική μάχη.

με τα τόξα τους βροχή τα βέλη, αφειδώλευτα· κι έτσι οι Σπαρτιάτες περνούσαν δύσκολες στιγμές, ενώ οι θυσίες δεν έφεραν αποτέλεσμα· τότε ήταν που ο Πausanías σήκωσε τα μάτια του προς το ναό της Ἡρας³ των Πλαταιέων κι έκανε επίκληση στη θεά, παρακαλώντας την με κανένα τρόπο να μη διαψεύσει τις ελπίδες τους.

ἀποβλέψαντα τὸν Πausanίην πρὸς τὸ Ἡραῖον τὸ Πλαταιέων ἐπικαλέσασθαι τὴν θεόν, χρηίζοντα μηδαμῶς σφέας ψευσθῆναι τῆς ἐλπίδος.

Ανατροπή της κατάστασης

ΙΧ62. Κι ενόσω αυτός έκανε ακόμη την επίκλησή του, οι Τεγεάτες ξεπετάχτηκαν πρώτοι απ' τις γραμμές τους και βάδιζαν εναντίον των βαρβάρων· κι αμέσως μετά την προσεγγίση του Πausanίας οι Σπαρτιάτες κάνοντας θυσίες πήραν ενθαρρυντικά προμηνύματα· κι όταν επιτέλους τα πήραν, βάδιζαν κι αυτοί εναντίον των Περσών, κι οι Πέρσες τους αντιμετώπιζαν ρίχνοντας βέλη. Η πρώτη μάχη λοιπόν δόθηκε γύρω απ' τον φράχτη με τα γέρορα· κι όταν αυτός έπεσε, τότε πια γινόταν αγώνας αδυσώπητος και για πολλή ώρα ακριβώς δίπλα στο ναό της Δήμητρας⁴, ώσπου έφτασαν σε μάχη σώμα με σώμα· γιατί οι βάρβαροι έπιαναν με τα χέρια τους τα δόρατα και τα κατασάκιζαν. Λοιπόν οι Πέρσες δεν υστερούσαν σε παλικαριά και σε σωματική δύναμη, αλλά δεν είχαν βαρύ οπλισμό⁵ κι επιπρόσθετα, τους έλειπε η γνώση και δεν κάτεχαν την τέχνη του πολέμου⁶ όσο οι αντίπαλοί τους. Λοιπόν, έτσι που ξεπετιούνταν μπροστά απ' τις γραμμές τους, ένας ένας και δέκα δέκα, άλλοτε περισσότεροι κι άλλοτε λιγότεροι, σχηματίζοντας πυκνές ανθρώπινες μάζες εισχωρούσαν στις γραμμές των Σπαρτιατών κι έβρισκαν το θάνατο.

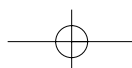
Πausanίας, ρωμαϊκό αντίγραφο προτομής. Μουσείο Καπιτωλίου, Ρώμη.

³ της Ἡρας: ο ναός της Ἡρας της Κιθαιρωνίας, πιο γνωστός ως ναός της Ἡρας της Τελείας.

⁴ της Δήμητρας: ο ναός ήταν αφιερωμένος στην Ελευσίνα Δήμητρα και βρισκόταν στην κοιλάδα του ποταμού Μολδόντα, στην τοποθεσία Αργιόπιο.

⁵ δεν είχαν βαρύ οπλισμό: στο πρωτότυπο «ἀνοπλοι», γιατί δεν κρατούσαν μεγάλες ασπίδες παρά μόνο τα γέρορα, και δεν φορούσαν θώρακα ή βαρύ θώρακα. Να συγκρίνετε τον οπλισμό Ελλήνων- Περσών, παρατηρώντας τις εικόνες.

⁶ την τέχνη του πολέμου: οι Σπαρτιάτες ήταν γνωστοί για τα «τεχνάσματα» που χρησιμοποιούσαν στη μάχη, όπως η εικονική οπισθοχώρηση που εφάρμοσαν και στις Θερμοπύλες (βλ. ενότητα 13, σ. 70).

Πέρσης ιππέας.

IX63. Κι εκεί που τύχαινε να βρίσκεται ο ίδιος ο Μαροδόνιος, που πολεμούσε καβάλα σ' άσπρο άλογο και περιστοιχιζόταν από τα πρώτα παλικάρια, τους χίλιους επίλεκτους Πέρσες, εκεί οι Σπαρτιάτες δέχτηκαν τη μεγαλύτερη πίεση. Λοιπόν, για όση ώρα ο Μαροδόνιος ήταν ζωντανός, οι δικοί του κρατούσαν τις θέσεις τους και κρατώντας μέτωπο στον εχθρό σκότωναν πολλούς Λακεδαιμονίους· απ' τη στιγμή όμως που σκοτώθηκε ο Μαροδόνιος και το τάγμα που τον περιστοιχίζε, κι ήταν το πιο δυνατό, γονάτισε, τότε λοιπόν το 'βαλαν στα πόδια και οι άλλοι και υποχώρησαν μπροστά στους Λακεδαιμονίους· γιατί το μεγαλύτερο μειονέκτημά τους ήταν η σκευή, καθώς ήταν χωρίς θωράκιση· δηλαδή αγωνίζονταν, απροστάτευτοι αυτοί, με εχθρούς βαριά οπλισμένους.

Θάνατος του Μαροδόνιου

IX64. Τότε ήρθε η ώρα να δώσει ο Μαροδόνιος δικαιοσύνη και πληρωμή για το φόνο του Λεωνίδα, σύμφωνα με το χρησμό⁷ που δόθηκε στους Λακεδαιμονίους· κι απ' όλες τις νίκες που είδαμε στον καιρό μας την πιο λαμπρή⁸ την κερδίζει ο Πανσανίας, ο γιος του Κλεομβρότου, γιου του Αναξανδρίδα (τα ονόματα των προγόνων του απ' τον Αναξανδρίδα και πάνω έχουν αναφερθεί στη γενεαλογία του Λεωνίδα· γιατί συμβαίνει να είναι οι ίδιοι⁹). Λοιπόν, βρίσκει το θάνατο ο Μαροδόνιος απ' το χέρι του Αριμνήστου, φημισμένου παλικαριού της Σπάρτης.

Εκδίκηση για το Λεωνίδα

{Η φυγή των Περσών συνεχίστηκε, υπό την κάλυψη του ιππικού, ως το ξύλινο τείχος, όπου γίνεται πραγματική σφαγή. Τα υπολείμματα της βαρβαρικής στρατιάς αποχωρούν από την Ελλάδα.}

IX80. [...] Ο Πανσανίας έβαλε να κηρύξουν κανένας να μην αγγίσει τη λεία και διέταξε τους είλωτες να μαζέψουν σ' ένα μέρος τα λάφυρα· κι αυτοί σκορπίστηκαν σ' όλο το στρατόπεδο κι έβρισκαν σκηνές που τα πανιά τους ήταν χρυσοπλούμιστα κι ασημοπλούμιστα, και κρεβάτια επιχρυσωμένα κι επαργυρωμένα¹⁰ κι ολόχρυσους κρατήρες¹¹ και κούπες¹² και ποτήρια κάθε λογής· και πάνω στις άμαξες έβρισκαν σάκους που, όπως μπορούσες να διακρίνεις, είχαν μέσα λεβέτια¹³ χρυσά κι ασημένια· και σκύλευαν τα πώματα που κείτονταν καταγής παίρνοντας βραχιόλια και περιδέρια κι ακινάκες¹⁴ (που κι αυτοί ήταν από χρυσάφι)· κι όσο για τις πολύχρωμες φορεσιές, κανείς δεν τους έδινε σημασία. Τότε οι είλωτες έκλεβαν πολλά και τα πουλούσαν στους Αιγινήτες, πολλά όμως, όσα απ' αυτά δεν μπορούσαν να κρύψουν, τα παρέδωσαν· ώστε εδώ βρίσκεται η αρχή των μεγάλων περιουσιών των Αιγινήτων, που αγόραζαν το χρυσάφι από τους είλωτες για χαλκό.

Τα λάφυρα

IX81. Λοιπόν σώρευσαν όλα τα λάφυρα σ' ένα μέρος και πήραν το ένα δέκατο και το έβαλαν κατά μέρος για το θεό των Δελφών· μ' αυτά έκαναν το αφιέρωμα, τον χρυσό τρίποδα που στηρίζεται στο τρικέφαλο χάλκινο φίδι¹⁵, ακριβώς δίπλα απ' το βωμό· διάλεξαν κι έβαλαν στην άκρη και για το θεό της Ολυμπίας, και μ' αυτά έκαναν το αφιέρωμα, το άγαλμα του Δία¹⁶, δέκα πήχες ψηλό·

Τα αναθήματα

⁷ **χρησμό:** ο χρησμός που ανέφερε ο Ηρόδοτος (στο VIII 114) παρουσιάζει ενδιαφέρον, αφού η Πυθία μετά τη μάχη των Θερμοπυλών παράγγειλε στους Σπαρτιάτες να ζητήσουν από το βασιλιά των Περσών εκδίκηση για τον Λεωνίδα και να πάρουν ό,τι τους δώσει. Πράγματι πρόλαβαν τον Ξέρξη στη Θεσσαλία, όταν αποχωρούσε από την Ελλάδα, και αυτός γέλασε και τους είπε σαρκαστικά ότι θα πάρουν την εκδίκηση από τον Μαροδόνιο. Πρόκειται λοιπόν και για τιμωρία της ύβρης του Ξέρξη.

⁸ **την πιο λαμπρή:** η μάχη των Πλαταιών απεικονίστηκε στη δυτική ζωφόρο του ναού της Αθηνάς Νίκης (βλ. εικόνα σ. 93)· πρόκειται για τη μοναδική περίπτωση αναπαράστασης ιστορικού γεγονότος σε ναό, ενώ στον Παρθενώνα ο Φειδίας με την αναπαράσταση της μυθικής Αμαζονομαχίας απέδωσε την απόκρουση των Περσών.

⁹ **είναι οι ίδιοι:** η γενιά τους έφτανε στον Ηρακλή.

¹⁰ **...επαργυρωμένα:** ο Ηρόδοτος έχει αναφερθεί στον πλούτο των Περσών στις μάχες των Θερμοπυλών και της Σαλαμίνας.

¹¹ **κρατήρες:** μεγάλα αγγεία με φαρδύ στόμιο, στα οποία έκαναν την ανάμειξη του οίνου με νερό.

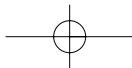
¹² **κούπες:** στο πρωτότυπο *φιάλη*, φαρδύ αβαθές αγγείο με ανοικτό στόμιο, μέσα στο οποίο έβραζαν υγρά.

¹³ **λεβέτια:** λέβητες, καζάνια. Συχνά κατασκευάζονταν από πολύτιμο μέταλλο και δίνονταν βραβείο σε αγώνες.

¹⁴ **ακινάκης:** ήταν μικρό και πλατύ ξίφος, που το χρησιμοποιούσαν οι Πέρσες και οι Σκύθες.

¹⁵ **χάλκινο φίδι:** ο χρυσός τρίποδας στηριζόταν στα κεφάλια τριών φιδιών, το σώμα των οποίων σχημάτιζε σπειρωτή στήλη, χάλκινη, που αποτελούσε τη βάση του τρίποδα. Εκεί έγγραφαν τα ονόματα των πόλεων που απέκρουσαν την περσική επίθεση. Ο Θουκυδίδης αναφέρει ότι ο Πανσανίας είχε αρχικά χαράξει επιγραφή με το όνομά του, η οποία αποτέλεσε αφορμή να κατηγορηθεί ο Σπαρτιάτης βασιλιάς για αλαζονική συμπεριφορά. Βλ. «Παράλληλο κείμενο».

¹⁶ **το άγαλμα του Δία:** τα πλούσια αφιερώματα δείχνουν τον πλούτο των λαφύρων.

και για το θεό του Ισθμού, και μ' αυτά έγινε το χάλκινο άγαλμα του Ποσειδώνα, εφτά πήχες¹⁷ ψηλό. Κι αφού έβαλαν αυτά κατά μέρος, τα υπόλοιπα τα μοίρασαν ανάμεσά τους, και πήρε η κάθε πόλη¹⁸ κατά την αξία της και παλλακίδες των Περσών και χρυσάφι κι ασήμι κι άλλα πολύτιμα πράγματα και υποζύγια. Τώρα, από κανένα δεν έχω ακούσει πόσα διαλεχτά λάφυρα δόθηκαν τιμητικά σ' όσους αρίστευσαν στις Πλαταιές, πιστεύω όμως πως δόθηκαν και σ' αυτούς· τέλος, για τον Πανσανία διάλεξαν και του έδωσαν άφθονα απ' όλα, γυναίκες, άλογα, τάλανα, καμήλες, κι επίσης κι από τ' άλλα λάφυρα.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- α) Να γράψετε ένα σύντομο χαρακτηρισμό του Πανσανία με βάση τα λόγια και τις πράξεις του, που περιλαμβάνονται στο κείμενο της ενότητας. β) Να συγκρίνετε το χαρακτηρισμό που προκύπτει από το κείμενο του Ηροδότου με όσα αναφέρει ο Θουκυδίδης («Παράλληλο κείμενο»).
2. Ποιοι παράγοντες νομίζετε ότι οδήγησαν τους Πέρσες στην ήττα;

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Οι Λακεδαιμόνιοι δέχονται μεγάλη πίεση από το περσικό ιππικό και ζητούν βοήθεια από τους Αθηναίους, που αδυνατούν να ανταποκριθούν, καθώς αυτοί αγωνίζονται κατά των Θηβαίων. Ο Πανσανίας με τους ελιγμούς του παρασύρει τον περσικό στρατό σε ορεινή περιοχή, όπου το ιππικό αχρηστεύεται. Ο Μαρόνιος σκοτώνεται, οι Πέρσες τρέπονται σε φυγή και φτάνουν ως το τείχος, όπου γίνεται πραγματική σφαγή. Οι Έλληνες μετά από τα αφιερώματα στους θεούς που τους συντρεξάνε, μοιράζονται πλούσια λάφυρα.

Ο τρίποδας των Πλαταιών

Παράλληλο κείμενο

Ο Πανσανίας μετά τη νίκη στις Πλαταιές

(Ο Πανσανίας) το πήρε απάνω του πολύ περισσότερο και δεν μπορούσε πια να ζει με τον πατροπαράδοτο τρόπο, αλλά ντυνόταν με περσικές στολές, βγήκε από το Βυζάντιο κι έκανε περιοδείες στη Θράκη, συνοδευόμενος από Μήδους υπασπιστές και Αιγυπτίους, κι έκανε τραπεζία κατά τον περσικό τρόπο [...] Κι έγινε δύσκολο να τον πλησιάσει κανείς, κι όταν θύμωνε, φερνόταν τόσο άγρια σε όλους εξίσου, ώστε κανένας δεν μπορούσε να παρουσιαστεί μπροστά του· κι αυτός ήταν από τους κυριότερους λόγους που οι σύμμαχοι άλλαξαν μέρος και πήγαν με τους Αθηναίους.

Θουκυδίδης, *Ιστορία*, Α 130. Μετάφραση: Έλλη Λαμπρίδη

Η συμπεριφορά του Πανσανία προκαλεί υποψίες στους εφόρους

«Τους γεννούσε πολλές υποψίες επειδή είχε φύγει παράνομα, και μιμούσαν τους τρόπους των βαρβάρων, και δεν καταδεχόταν να είναι ίσος με τους άλλους· κι αναθυμούσαν και τ' άλλα του τα φερσίματα, πως ο τρόπος της ζωής του ήταν διαφορετικός από τις καθιερωμένες συνήθειες, και πως στον τρίποδα που είχαν αναθέσει οι Έλληνες στους Δελφούς, από τα πιο ωραία και πολύτιμα λάφυρα των Μήδων, το είχε πάρει απάνω του να επιγράψει από δική του πρωτοβουλία το ακόλουθο επίγραμμα:

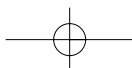
Ο αρχηγός των Ελλήνων Πανσανίας, που κατέστρεψε των Μήδων το στρατό, στο Φοίβο αφιερώνει τούτο δω.

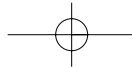
Το επίγραμμα το έσβησαν αμέσως τότε οι Λακεδαιμόνιοι από τον τρίποδα κι έγραψαν μια μια με τ' όνομά τους τις πολιτείες που είχανε μαζί καταλύσει την εξουσία των βαρβάρων..»

Θουκυδίδης, *Ιστορία*, Α 130, 132. Μετάφραση: Έλλη Λαμπρίδη

¹⁷ εφτά πήχες ψηλό: ένας πήχης ήταν 0,53 μ.

¹⁸ η κάθε πόλη: τα λάφυρα είχαν μεγάλη σημασία για την οικονομική ζωή των ελληνικών πόλεων.

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Με την άλωση του φρουρίου της Σηστού (βλ. περίληψη, σ. 89) τελειώνει η *ιστορική αφήγηση* του Ηροδότου με τη φράση «Κι αυτό το χρόνο δεν είχαμε, πέρ' απ' αυτά, κανένα άλλο γεγονός». Ο Ξέρξης στο μεταξύ έχει πληροφορηθεί την καταστροφή από τον Αρτάβαζο, που έφτασε στην Ασία μέσω Βυζαντίου. Έτσι οι Ασιάτες τιμωρούνται για την ύβρη τους, να επιχειρήσουν την κατάκτηση της Ευρώπης, μιας περιοχής που δεν τους ανήκε, αλλά αποτελούσε «ξεχωριστό κόσμο» (για να θυμηθούμε το προοίμιο του Ηροδότου). Η αφήγηση που είχε αρχίσει από την Ασία κλείνει επιστρέφοντας στην Ασία (*κυκλική σύνθεση**). Το έργο του Αλικαρνασσέα ιστορικού τελειώνει με ένα *ανέκδοτο** με πρωταγωνιστή τον βασιλιά Κύρο, ιδρυτή του περσικού κράτους. Ο Κύρος λοιπόν, όταν είχε ήδη κατακτήσει πολλές χώρες, δέχτηκε την πρόταση να εγκατασταθούν οι Πέρσες σε μια από τις κατακτημένες χώρες, πιο πλούσια από τη δική τους. Εκείνος απάντησε ότι δέχεται, αλλά θα πρέπει να γνωρίζουν και να αποδεχτούν ότι από γενναίοι πολεμιστές θα γίνουν μαλθακοί, γιατί «δεν γίνεται απ' την ίδια γη να βλασταίνουν και το ένα και το άλλο, και καρποί θαυμαστοί και άνδρες με πολεμική αρετή». (ΙΧ 122) Η ορεινή και άγονη χώρα βγάζει άντρες γενναίους και τολμηρούς, η εύφορη πεδινή μαλθακούς.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

1. Ζωγράφοι όπως ο Louis David και ο H.M.Herget, έχουν εμπνευστεί από τη μάχη των Θερμοπυλών και τη ναυμαχία της Σαλαμίνας. Μπορείτε να δείτε τους πίνακες στο διαδίκτυο, στη σελίδα του National Geographic Society. Αφού ερευνήσετε με μία μηχανή αναζήτησης στο διαδίκτυο και για άλλα παρόμοια έργα (δίνοντας ως λέξεις- κλειδιά μάχες ή ήρωες των μηδικών), να γράψετε μια εργασία με θέμα : οι Περσικοί πόλεμοι στη ζωγραφική. Στο κείμενό σας να προσέξετε κατά πόσο ακολουθούν οι καλλιτέχνες την περιγραφή του Ηροδότου. Καλό θα είναι να εκτυπώσετε τους πίνακες και να τους εκθέσετε στην τάξη σας.
2. Μπορείτε να κάνετε το ίδιο με τη λογοτεχνία αναζητώντας στοιχεία από το διαδίκτυο.
3. Μία άλλη ομάδα μαθητών μιλάει για τα αποτελέσματα των πολέμων γενικά σε μαχητές και άμαχο πληθυσμό.
4. Άλλη ομάδα εργάζεται στον άξονα πόλεμος, τεχνολογία και επιστήμες από τα Μηδικά στους σύγχρονους πολέμους.

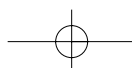
Για τις εργασίες θα επιστρατεύσετε καταρχάς τις γνώσεις που έχετε αποκτήσει από όλα τα σχολικά μαθήματα και το εξωσχολικό σας διάβασμα, έπειτα θα αναζητήσετε πληροφορίες στο διαδίκτυο, σε ιστοσελίδες που θα σας υποδείξει ο/η καθηγητής/τρια σας, και σε βιβλία που είναι προσιτά σε σας, με υπόδειξη και πάλι του/της καθηγητή/τριας σας.

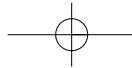

Η μάχη των Πλαταιών. Δυτική ζωφόρος του ναού της Αθηνάς Νίκης. Βρετανικό Μουσείο.

Έλληνας σκοτώνει Πέρση. Αγγειογραφία 5ου π.Χ. αι. Βασιλικό Μουσείο Εδιμβούργου.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ *

Όνόματα προσώπων

Αδείμαντος 78
 Άδραστος 23 κ.ε.
 Αλέξανδρος Α΄ 53, 87 (48)
 Αλυάττης 16, 18
 Άμασης 19 (41), 42 κ.ε.
 Αρισταγόρας 53
 Αριστείδης 80, 81
 Αρμόδιος και Αριστογείτων 58
 Αρτάβανος 64, 78
 Αρτεμισία 9, 83
 Αστυάγης 28
 Άτης 23 κ.ε.
 Γύγης 18, 28
 Δαρείος 42, 47 κ.ε.
 Δάτης και Αρταφρένης 54
 Δημάρατος 64 κ.ε. 70 (33)
 Δηνέκης 73
 Δρυώ 8
 Εκαταίος 10, 17, 52
 Επίζηλος 61
 Ευρυβιάδης 78 κ.ε.
 Εφιάλτης 71 (44)
 Θεμιστοκλής 68, 77 κ.ε., 82 κ.ε.
 Θρασύβουλος 46
 Ιππίας 54, 55, 58
 Ισις - Όσιρης 35
 Ιπποκράτης 9, 34 (19)
 Ιστιαίος 53
 Καλλίμαχος 58, 60
 Καμβύσης 31, 42 κ.ε., 47
 Κανδαύλης 28 (81, 82)
 Κλέοβης και Βίτων 19, 20
 Κλεομένης 64 (2)
 Κροίσος 14, 16, 18 κ.ε.
 Κυβήβη 53
 Κυνέγειρος 60
 Κύρος 14, 26 κ.ε., 49, 93
 Λεωνίδα 69, 72 κ.ε., 89, 91 (7)
 Λύγδαμης 8, 9
 Λύξος 8
 Μαροδόσιος 54, 84 κ.ε.
 Μεγάβαζος 53
 Μεγάβυξος 48 κ.ε.
 Μεγιστίας 72 (47), 74
 Μελάμποδας 72 (47)
 Μιλτιάδης 54 (3), 58 κ.ε., 62, 63
 Νεκώ 52
 Ξέρξης 64 κ.ε., 83 κ.ε.
 Οτάνης 47 κ.ε.

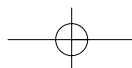
Παν 54
 Πανύασης 8, 9
 Πausανίας 89 κ.ε.
 Περίανδρος 46
 Πολυκράτης 9, 42 κ.ε.
 Ραμφίνιτος 38
 Σίκιαννος 79
 Σμέρδης 47 (14)
 Σόλων 18 κ.ε., 26
 Σπερθίας και Βούλης 68
 Συλοσόνας 42, 45
 Τέλλος ο Αθηναίος 19
 Τιμόδημος 87
 Τιμό 63 (36)
 Υδάρνης 68, 70, 72
 Φιλιππίδης (ή Φειδιππίδης) 54 (4), 55
 Χέοπας 38

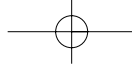
Έννοιες - Όροι

«αθάνατοι» 70 (38)
 αθέρας 26 (70), 86
 ακινάκης 91
 αλάστωρ 63 (36)
 «άλλος» 11
 αναδρομική αφήγηση 18, 22
 ανέκδοτα 10, 22, 93
 αντιπολεμικό μήνυμα 27 (77)
 απόφθεγμα 18 (39)
 αρετή 65 (8)
 αριστείο 86 (40)
 αστάθεια 11, 27 (73)
 άτη 11, 63 (35)
 βάρβαρος 14 (9)
 γέρρα 89 (2)
 γεωγραφικές αντιλήψεις 52
 δεσποτισμός 66
 δημοκρατία 47 κ.ε.
 δορυφόρος 28, 66 (15)
 εθνική ταυτότητα 88 (49)
 ελευθερία 11, 49 (34), 64 κ.ε.
 εμπειρισμός 9 (2)
 εξοστρακισμός 80
 επίγραμμα 63 (37), 74
 επτά σοφοί 18
 ηθικές δοξασίες 11
 θέμα /μοτίβο «αδυνάτου» 78, 87 (47)
 θρησκευτικές ιδέες Ηροδότου 11, 31
 ισονομία 47 (23)
 Ίστορίη 7, 10

ιστορική αφήγηση 22, 93
 ιωνικό πνεύμα 9, 10
 κατηγορίες ηροδότειου έργου 22
 κόρος 11, 47
 κυκλική αντίληψη ιστορίας 11, 16 (27), 30
 κυκλική σύνθεση ή κύκλος 18, 93
 λογογράφοι 10
 λόγος 10, 18, 22, 52
 μάγοι 47
 μέθοδος 11, 31, 36
 μέτρα μήκους (στάδια, πλέθρα, οργιές, πήχεις, πόδια) 20 (52), 32 (10), 59 (23), 92
 μέτρο 11, 19 (47), 85 (36)
 μοίρα (βλ. τύχη, πεπρωμένο)
 μοτίβο 20 (54)
 μοναρχία 47 κ.ε.
 νέμεση 11, 19 (44), 20 (57)
 νόμος 66 (18)
 νουβέλα 10, 22
 ολιγαρχία 48 κ.ε.
 οργιά (βλ. μέτρα μήκους)
 ορθολογισμός 9 (1), 11, 17
 πάπυρος 35 (28)
 παρεκβάσεις ή παρενθήκες 10, 22, 31
 πενία 65
 πλούτος 18 κ.ε., 26 κ.ε.
 πολέμαρχος 58 (15)
 πολιτικές ιδέες Ηροδότου 11, 47 (19)
 προληπτική αφήγηση ή πρόληψη 55 (8)
 προσωποκεντρική (οργάνωση /αντίληψη ιστορίας) 30
 σαγήνευση 45 (13)
 στάδιοι - στάδια (βλ. μέτρα μήκους)
 τεχνική in medias res 18 (35)
 τίσση 11, 27 (73)
 τυχαίο 45
 τύχη, πεπρωμένο 20 (59), 27 (73), 28 (80), 44 (10)
 ύβρη (ύβρις) 11, 19 (44), 21 (47)
 φθόνος, φθονερόν θείον 11, 20 (57), 43 (6), 64
 χρησμοί /μαντείες 26, 28, 79, 91
 χρονολογικό σύστημα 11, 69 (26), 77 (2)

*Οι αριθμοί παραπέμπουν σε σελίδες· όταν ακολουθεί αριθμός σε παρένθεση παραπέμπει σε σχόλιο της σελίδας.

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν βιβλιόσημο προς απόδειξη της γνησιότητάς τους. Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δε φέρει βιβλιόσημο θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης δώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α').

ΒΙΒΛΙΟΣΗΜΟ

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

